AVİM Yorum • No: 2026 / 10 • Şubat 2026

ARNAVUTLUK VE BEKTAŞİLİĞİN TEMSİLİ GİRİŞİMİ

Özge Emine ÖZÇELİK

Misafir Araştırmacı

Geçtiğimiz yıllarda Arnavutluk Başbakanı Edi Rama Tirandaki Bektaşi Dünya Merkezi çevresinde bir Bektaşi Tarikatı Egemen Devleti (Sovereign State of the Bektashi Order) oluşturma planını duyurmuştur. Vatikan benzeri sembolik bir yapı olarak sunulan bu proje, dini uyum ve diyalog söylemi üzerinden uluslarası alanda bir algı oluşturmayı amaçlasa da Arnavutlukun mevcut iç siyasi dinamikleri, özellikle Tiran merkezli protestolar ve yönetim üzerindeki meşruiyet tartışmaları bu girişimin hem toplumsal hem de uluslararası düzeydeki geçerliliğini sekteye uğratmıştır.

Proje ilk olarak Eylül 2024te Başbakan Ramanın BM Genel Kurulundaki konuşmasında tanıtılmıştır. Verdiği bir röportajda Rama bu girişimin amacının kapsamlı ve hoşgörülü bir İslam anlayışının teşvik edilmesi ve İslamın yalnızca güvenlik tehditi olarak görülmesine karşı farklı bir bakış açısı sunmak olduğunu vurgulamıştır.[1] Planlamalara göre bu mikro-devletin, başkentin doğusunda yaklaşık 10 hektarlık (27 dönüm) bir alana kurulacağı ve Vatikandan da küçük bir yüzölçümüyle en küçük ülke olacağı belirtilmiştir. Arnavutlukta dünyaya gelen ve Dünya Bektaşi Merkezinde dini lider (Dedebaba) olarak görev yapan Baba Mondi (Edmond Brahimaj) Bir devleti hak ediyoruz ☀ İslam hakkında gerçekleri söyleyen ve bunu siyasetle karıştırmayan bir tek biziz, şeklindeki açıklamasıyla Başbakan Edi Ramaya destek verdiğini açıkça ifade etmiştir.[2] Planlanan Vatikan benzeri Bektaşi mikro-devletinde Baba Mondinin, Dünya Bektaşi Dedebabası sıfatıyla hem en yüksek dini otorite hem de devletin sembolik ve fiili lideri konumunda yer alması öngörülmektedir. Bu yönüyle söz konusu yapı, Papanın Vatikandaki konumuna benzer bir model üzerinden tasarlanmaktadır.

Arnavutluk resmi olarak laik bir devlet olup farklı inanışların barış içinde bir arada yaşadığı bir toplum yapısına sahiptir. 2023 nüfus sayımına göre ülkenin en büyük dini grubunu Müslümanlar oluşturmakta, Sünni Müslümanların %45,8 ve Bektaşi Müslümanların ise %4,8 oranını oluşturduğu kaydedilmektedir. Hristiyanlar da Katolik, Ortadoks ve diğer mezhepler dahil olmak üzere önemli bir paya sahiptir. Bunun yanında nüfusun bir kısmı dine bağlı olmadığını ifade etmiş veya cevap vermemiştir.[3] Bu durum, Arnavutlukta dinin bireysel bir kimlik olarak var olmasına rağmen dini uygulamanın günlük yaşamda düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Geniş bir perspektiften bakıldığında, halkın dinler arası hoşgörü ve birlikte yaşama kültürünü güçlü tutmasına rağmen, dini bir yapının siyasi statü kazanması fikri toplumda ilke olarak tartışmalı bir zeminde durmasına neden

olmaktadır. Bazı kamuoyu araştırmaları ve medya raporlarına göre Bektaşi mikro-devleti önerisinin ülke genelinde yaygın bir kabul görmediği anlaşılmaktadır. Örneğin BIRN, halkın Katolik benzeri bir yapı önerisine karşı %87lik bir oranla olumsuz baktığını ortaya koymuştur.[4] Tepkiler özellikle devletin laik yapısının zarar görebileceği ve dinler arasında bugüne kadar korunmuş olan dengenin bozulabileceği endişesi etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu tepkiler arasında Bektaşi inanç topluluğunun bir kısmı da proje hakkında çekincelerini dile getirmişler, dinlerin kendi dinamikleri dışında bir siyasi statüye kavuşturulmasını doğru bulmadıklarını belirtmişlerdir. Halkın projeye dair eleştirilerinden biri de bu tür köklü bir kararın toplumla yeterince paylaşılmadan duyurulmasıdır. Başbakan Edi Ramanın mikro-devlet fikrini önce uluslararası platformlarda açıklaması ve planın detaylarını Arnavutluk kamuoyuyla tartışmadan gündeme getirmesi eleştirilmiştir.[5] Arnavut yazar Fatos Lubonja yaptığı açıklamada planın Arnavutlara danışılmadan dünyaya ilan edildiğini ve bunun demokrasi açısından olumsuz bir sinyal verdiğini söylemiştir.[6] Böyle bir süreç yürütülürken, toplumun önceden bilgilendirilmemesi ve fikirlerinin alınmaması, projenin kamuoyu desteğini zayıflatmış ve meşruiyetini sorgulanır hale getirmiştir.

Bektaşi mikro-devleti fikri, Arnavutlukun geleneksel olarak dengeli yürüttüğü dış politika ilişkileri açısından da dikkatle değerlendirilmesi gereken bir girişimdir. Arnavutluk kaynaklarına göre, Türkiye, Arnavutluktaki Bektaşi mikro-devleti fikrine resmi olarak itiraz etmiştir. 2025in ortalarında Türk Parlamentosu Dışişleri Komisyonu Başkanı Fuat Oktayın temaslarında, Ankaranın Arnavutluka bu fikri devam ettirmemesi yönünde talepte bulunduğu bildirilmiştir. Türkiye bu görüşünü direkt olarak Arnavutluk hükümetine iletmiş, önerinin sürdürülmemesi istenmiştir.[7] Bu durum, Türkiyenin bu girişimi yalnızca dini bir olgu olarak değil, aynı zamanda bölgesel ve diplomatik bağlamda da değerlendirdiğini göstermektedir. Türkiye ile Arnavutluk arasında tarihsel ve kurumsal düzeyde güçlü iş birliği bulunmaktadır. İki ülke ekonomi, eğitim, tarım gibi alanlarda yeni iş birliği anlaşmaları imzalamış ve ilişkilerini derinleştirmeyi hedeflemiştir. Bu bağlam, Türkiyenin Arnavutlula ilişkisinin mikro-devlet projesi dışında farklı alanlarda güçlü olduğunu gösterir.[8]

Öte yandan, Avrupa Birliği ve NATO ile bütünleşmeyi dış politikasının temel hedeflerinden biri olarak belirleyen Arnavutluk açısından, Bektaşi mikro-devleti girişiminin zamanlaması ve kapsamı özel bir önem taşımaktadır. AB adaylığı sürecinde olan bir ülke için laiklik, hukukun üstünlüğü ve karar alma süreçlerinde şeffaflık gibi ilkeler temel değerlendirme ölçütleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, dini kimlik temelinde tanımlanan ve egemenlik unsuru içeren sembolik bir yapı önerisi, Arnavutlukun reform süreciyle ne ölçüde uyumlu olduğu konusunda soru işaretleri doğurabilmektedir. NATO üyesi olan Arnavutluk için bu girişim doğrudan bir güvenlik sorunu yaratmamaktadır. Ancak iç siyasette yaşanabilecek istikrarsızlık ve toplumdaki uyumun zedelenmesi, ülkenin müttefikleri gözündeki algısını olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle Bektaşi mikro-devleti fikri, Arnavutlukun Batı kurumlarıyla olan ilişkileri açısından da dikkatli biçimde ele alınması gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır.

Planın kamuoyuna açıklanmasının ardından geçen süreye rağmen, Bektaşi mikro-devletinin nasıl bir statüye sahip olacağı, hangi yetkilerle donatılacağı ve uluslararası

sistem içinde nasıl konumlandırılacağına dair net bir çerçeve ortaya konmamıştır. Özellikle egemenlik unsurlarının kapsamı ve uluslararası tanınma ihtimali belirsizliğini korumaktadır. Vatikan modeli sıklıkla örnek olarak gösterilse de, bu yapının uzun bir tarihsel sürecin ürünü olduğu ve kendine özgü koşullar altında şekillendiği dikkate alındığında, benzer bir düzenlemenin Arnavutluk bağlamında kısa vadede uygulanabilirliği sınırlı görünmektedir. Bu belirsizlikler, girişimin pratik hayata geçirilmesini zorlaştıran başlıca faktörler arasında yer almaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Bektaşi mikro-devleti önerisi yalnızca dini veya sembolik bir girişim olarak ele alınamaz. Bu plan, Arnavutlukun iç siyasi dengeleri, toplumsal rıza üretme kapasitesi ve dış politika öncelikleriyle doğrudan bağlantılıdır. Kamuoyunda yeterli destek bulamaması, hukuki ve uluslararası boyutlarda netlik kazanmamış olması, girişimin hem meşruiyetini hem de uygulanabilirliğini sınırlandırmaktadır. Bu çerçevede söz konusu proje, mevcut haliyle Arnavutluk açısından dikkatle ele alınması gereken, yüksek belirsizlik içeren bir girişim olarak öne çıkmaktadır.

*Resim: Tirana Times

[1] https://www.nytimes.com/2024/09/21/world/europe/albania-tirana-muslim-state-bektashi.html

[2] https://www.nytimes.com/2024/09/21/world/europe/albania-tirana-muslim-state-bektashi.html

[3] https://www.beinalbania.com/albania-population-demographics/

[4] https://www.reporter.al/2024/10/11/shteti-bektashi-i-edi-rames-nuk-gjen-mbeshtetje-ne-shqiperi/

[5] https://www.voxnews.al/english/politike/shumica-e-shqiptareve-mes-tyre-dhe-besimtaret-bektashi-kunder-shtetit-b-i76358

[6] https://www.balkanweb.com/en/the-state-of-the-Bektashians--Lubonja--a-crazy-idea--turns-Albania-into-a-supermarket/#gsc.tab=0

[7] https://www.voxnews.al/english/politike/turqia-del-zyrtarisht-kunder-shtetit-bektashi-ne-shqiperi-i95159

[8] https://www.iletisim.gov.tr/turkce/haberler/detay/turkiye-ile-arnavutluk-arasinda-4-isbirligi-anlasmasi-imzalandi

Yazar Hakkında :

TED Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden 2026 yılında mezun olmuştur. Ek dalını Uluslararası İlişkiler alanında yapmıştır. Ekim 2025 □□□□ beri Avrasya İncelemeleri Merkezi □□□□ Misafir Araştırmacı olarak çalışmaktadır.

Atıfta bulunmak için: ÖZÇELİK, Özge Emine. 2026. "ARNAVUTLUK VE BEKTAŞİLİĞİN TEMSİLİ GİRİŞİMİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 10. Şubat 06. Erişim Kasım 08, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/ARNAVUTLUK-VE-BEKTASILIGIN-TEMSILI-GIRISIMI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır